

Unitat 12:
La Guerra Civil (1936-1939)

Júlia López Valera

- La Guerra Civil fou el fet més important i tràgic de la història d'Espanya i de Catalunya al segle XX.
- Es van concentrar molts dels problemes que la societat espanyola arrossegava des del segle XIX.
- La insurrecció militar del 18 de juliol del 1936 va ser el resultat de l'oposició dels sectors conservadors espanyols a la democratització política i al reformisme social de la Segona República.
- La Guerra Civil també va ser el resultat de les tensions sorgides a Europa: difícil conjuntura econòmica de la dècada del 1930 com el creixement del feixisme a Itàlia i del nazisme a Alemanya.
- Els militars que es van revoltar contra la República havien planejat un cop ràpid i efectiu, però no la possibilitat de provocar una llarga guerra civil. Les autoritats i els partits republicans tampoc no havien comptat amb aquest fet.

LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA ,1936-1939. (Elaborat per Marcel Duran).

1. Les Causes

Causes remotes

La dèbil revolució liberal, la mentalitat de l'exèrcit i l'endarreriment ideològic i econòmic.

Causes pròximes

L'equilibri d'incapacitats i els motius internacionals (simpaties cap als règims feixistes).

2. Alguns aspectes importants

Què és?

Conflicte bèl·lic causat per un cop d'estat des de la dreta i l'exèrcit contra el govern del Front Popular d'esquerres elegit democràticament el febrer d'aquell mateix any, i que va donar lloc a una guerra sagnant.

Les primeres 48 hores.

Els dos bàndols

3. La Internacionalització del conflicte

Comitè de No-intervenció

A favor

- Règims democràtics i progressistes
 - Organitzacions obreres
 - Unió Soviètica
 - Brigades Internacionals

En contra

- Règim feixista italià
 - L'alemanya nazi
- El catolicisme més tradicional
- El règim dictatorial de Portugal

4. Fases militars de la guerra.

a) Primers mesos.
Juliol 36-març 37
La lluita per Madrid.

b) La segona fase.
Abril 37 - oct37
Ocupació del nord

c) Tercera fase.
Nov37-juny 38
Arribada al mediterrani

d) Quarta fase.
Jul 38-febrer 39
Ocupació de Catalunya

e) Abril 39
Final de la Guerra.

5. Zona republicana

La revolució social

- Milícies populars
- Les col·lectivitzacions
- Anticlericalisme
- Repressió contra burgesos i classes benestants.

Els fets de maig del 37

- Enfrontament i divisió entre forces republicanes.

Govern de Negrín

- Centralització política i militar
 - Exèrcit Popular
- Programa dels Tretze Punts.

6. Zona Nacional

7. Epíleg

Un balanç

Exili, pobresa i mort.
Cap a la dictadura del general Franco, el franquisme.

Construcció d'un nou estat totalitari

- Junta de Defensa Nacional
- Decret d'unificació-Partit únic (FET-JONS)
- Fuero del Trabajo (Lleis fonamentals)
 - Violència extrema

ÀMBIT INTERNACIONAL	• juliol-agost Comitè de No-intervenció	• 26 abril Bombardeig de Gernika per la Legió Còndor	• 23 juny Alemanya i Itàlia abandonen el Comitè de No-intervenció	• 21 setembre El Vaticà nomena representant davant Franco	• setembre Retirada de les Brigades Internacionals	• febrer França i Anglaterra reconeixen el govern de Franco
	1936	1937		1938		1939
FETS DE GUERRA	• 7 novembre Defensa de Madrid • 18 juliol Insurrecció	• febrer Batalla del Jarama • març Batalla de Guadalajara	• abril/novembre Guerra al nord. Ocupació de tot el Cantàbric pels insurrectes	• gener/febrer Batalla de Terol • març/abril Ofensiva de Franco a Aragó	• juliol/novembre Batalla de l'Ebre	• febrer Arribada a la frontera francesa • març Ocupació de la zona centre • 1 abril Fi de la guerra
ZONA REPUBLICANA	• 21 juliol Comitè de Milícies Antifeixistes • 11 agost Consell d'Economia de Catalunya	• setembre Govern de Largo Caballero. Govern d'unitat a Catalunya	• maig Fets de maig. Govern de Negrín. Dissolució del POUM • juny Nou executiu català sense CNT	• octubre Trasllat del govern, de València a Barcelona	• abril Tretze punts de Negrín	• febrer Exili del govern a França • març Cop d'Estat del coronel Casado i entrada dels nacionals a Madrid
ZONA INSURRECTA	• 24 juliol Junta de Defensa Nacional (Burgos)	• 1 octubre Franco, Generalíssim i Cap del Govern de l'Estat	• 19 abril Unificació i creació de FET y de las JONS	• gener Franco designa el seu primer govern	• març Aprovació del Fuero del Trabajo	• abril Abolició de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya • 1 abril Últim comunicat de guerra, Burgos

CONTEXT INTERNACIONAL:

- Etapa d'entreguerres (1919-1939): Ascens dels feixismes a Europa (Hitler i Mussolini) i crisi econòmica mundial (crack del 29). Consolidació del comunisme a la URSS, amb Stalin. Democràcies dèbils que no poden aturar els totalitarismes (França, Regne Unit...).
- Anys previs a la Segona Guerra Mundial (1939-1945).
- Polarització : DEMOCRÀCIES-DICTADURES / FEIXISME-COMUNISME (Totalitarismes) / DRETES- ESQUERRES.

PROGRÉS I RETROCÉS DE LA DEMOCRÀCIA (1914-1939)

EXTENSIÓ DE LA DEMOCRÀCIA

democràcia (república o monarquia constitucional) abans del 1914

democràcia recent (1919 i 1922)

ENDARRERIMENT DE LA DEMOCRÀCIA

ITALIA (1922) dictadura o règim autoritari (data d'inici)

Hitler líders autoritari

Estats democràtics el 1939

règim autoritari abans i després de la Gran Guerra

* independent el 1921

Les causes

Causes remotes	Causes pròximes
• La dèbil revolució liberal. • La mentalitat de l'exèrcit. • L'endarreriment ideològic i econòmic.	• L'equilibri d'incapacitats (cap grup polític fou hegemònic). • Els motius internacionals (simpaties cap als règims feixistes).

Les tensions acumulades durant anys, bipolaritzades en les forces de dreta i d'esquerra, van esclatar violentament pel juliol de 1936. Un cop d'estat orquestrat des de la dreta contra el govern del Front Popular esquerrà, elegit democràticament el febrer d'aquell mateix any, va donar lloc a una guerra sagnant d'àmplies conseqüències.

1.1. Del cop d'Estat a la Guerra Civil

- El 17 de juliol de 1936, el coronel Yagüe, cap de la Legió, a Melilla, s'aixeca en armes contra la República.
- La insurrecció: **ALZAMIENTO NACIONAL**, s'estén ràpidament a la resta del protectorat marroquí.
- Entre el 18 i 19 de juliol la majoria de les guarnicions militars s'uneixen, també sectors civils falangistes i carlins (requetès).
- Des del Marroc, el general Franco es dirigí cap a la Península al capdavant de l'exèrcit d'Àfrica.
- En dos dies s'havien fet forts a Pamplona, Sevilla, Castella la Vella i una part d'Aragó.
- El 19 de juliol, Casares Quiroga va ser substituït com a cap de govern per **JOSÉ GIRAL**.

1. Decideix:

-Dissoldre l'exèrcit i lliurar les armes a les milícies dels sindicats i dels partits del FRONT POPULAR (republicans, socialistes i comunistes).

2. Una part de l'exèrcit es va mantenir fidel al govern.

▪ La insurrecció...

VA TRIOMFAR:

- Espanya interior, Galícia, Andalusia.
- A les zones agràries amb predomini dels grans propietaris o de petits propietaris molt conservadors.
- Sevilla.
- Saragossa.

VA FRACASSAR:

- Zones industrials del País Basc.
- Catalunya.
- Madrid.
- València.
- Astúries.
- Santander.
- Part de Castella, Extremadura i Andalusia.

- Malgrat que s'havia suposat ràpida , la divisió de l'exèrcit i de les forces d'ordre públic, l'acció del govern i la resistència popular, van evidenciar que el cop no havia triomfat.
- El país va quedar dividit en **DOS BÀNDOLS**.

1.2. El fracàs de la insurrecció a Catalunya.

- A **CATALUNYA** l'encarregat de dirigir el **COP MILITAR** va ser els **GENERAL GODED**.
- Tenien un suport civil escàs.

- Els militars van confiar que la majoria de l'exèrcit hi participaria i que la Guàrdia Civil els seguiria.
- Aquesta actitud de prepotència, es convertí en negligència i facilità l'eficàcia de l'acció de govern de la Generalitat.

- Va dirigir les forces policials contra els rebels.
- El 18 i 19 de juliol, **GRAN MOBILITZACIÓ AL CARRER** de partits i sindicats d'esquerra.

Goded va rendir-se i les forces insurrectes van abandonar la lluita.

- La victòria es va viure com un gran **TRIOMF POPULAR**.

1.3. La consolidació dels bàndols.

- **ELS INSURRECTES**, dirigits per militars. Tenien el suport de les classes altes i dels sectors més conservadors:

MONÀRQUICS DE DRETES
ESGLÉSIA

FALANGISTES

TRADICIONALISTES

CLASSES ALTES: burgesia i
terratinents

MILITARS

- Els militars volien imposar una dictadura militar.
- Els monàrquics i la CEDA volien també la posterior tornada de la monarquia alfonsina.
- Els falangistes pretenien imposar un règim feixista a la italiana.
- Els carlins volien la instauració de la monarquia tradicionalista.

- Tenien també el suport del feixisme italià i el nazisme alemany.
- Es definien com a “nacionals” (per la seva defensa de la unitat d'Espanya) i catòlics.

Alguns militars implicats: **Franco** (Canàries), **Queipo de Llano** (Sevilla), el **General Mola** (Navarra), **Goded** (Catalunya), el **General Sanjurjo**.

Los Nacionales

MINISTERIO DE PROPAGANDA

El vaixell es diu “Junta de Burgos”, seu del govern militar rebel, i el seu nom inclou també la paraula Lisboa, referència al recolzament rebut per Franco del govern autoritari portuguès. En el vaixell viatgen un oficial de l'exèrcit amb l'emblema del feixisme italià, el capitalista amb el sac de diners i l'esvàstica nazi a la solapa de la jaqueta, un cardenal i dos “moros” i un corb o àguila (emblema fet servir per Franco). El pal és una forca amb el rètol “Arriba España” i un mapa d'Espanya penjat.

1.3. La consolidació dels bàndols.

- **ELS LLEIALS A LA REPÚBLICA.** Formats per classes populars:

OBRERS I EMPLEATS URBANS.

PETITA BURGESIA.

PAGESIA SENSE TERRA.

Afiliats o simpatitzants de les organitzacions **SOCIALISTES,**

COMUNISTES i

ANARCOSINDICALISTES.

INTEL·LECTUALS.

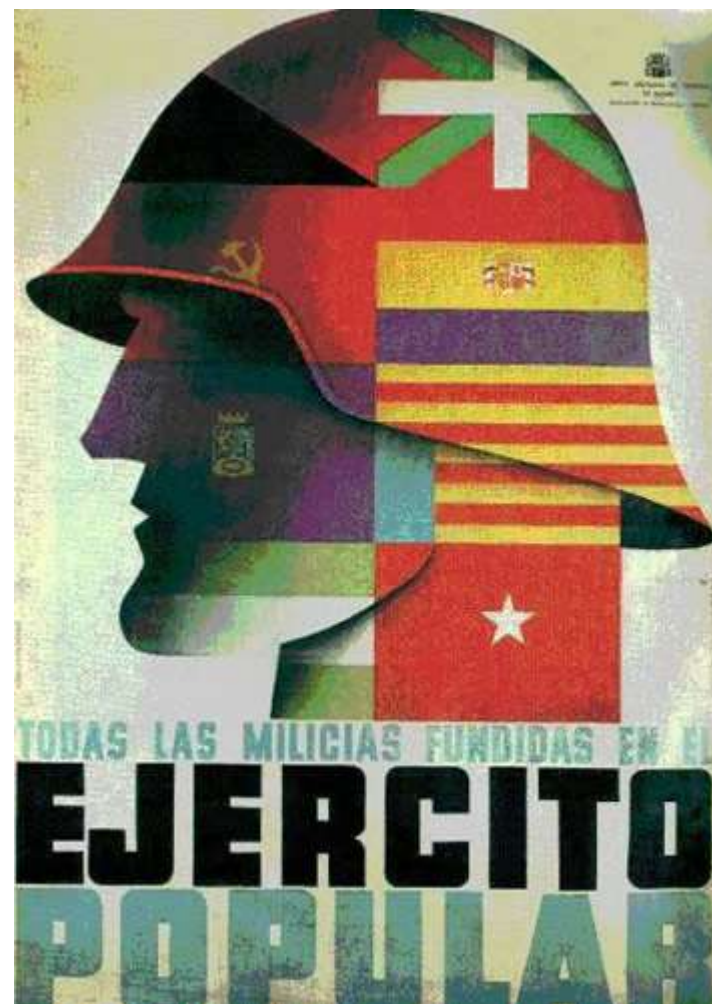
F. Garcia Lorca
(1898-1936)

- Anomenats com a “rojos”.
- També tenien el suport de les classes mitjanes i de sectors de la burgesia il·lustrada, d'intel·lectuals i artistes.
- Tots defensaven la **LEGITIMITAT REPUBLICANA** i el conjunt de reformes.

E. Hemingway visiten el front republicà.

Per tant, la Guerra Civil, va ser un
ENFRONTAMENT ARMAT ENTRE AQUESTS DOS SECTORS.

DIVISIÓ D'ESPANYA DESPRÉS DE LA INSURRECCIÓ (JULIOL 1936)

1.4. La internacionalització de la Guerra Civil.

- Des del primer moment va tenir una gran **REPERCUSSIÓ INTERNACIONAL**.
- L'esclat de la guerra va ser vist com una confrontació entre:

FORCES DEMOCRÀTIQUES
(socialistes/comunistes)

RÈGIMS FEIXISTES
en expansió
(Alemanya/Itàlia).

- La GUERRA D'ESPANYA, va ser un esdeveniment que va apassionar i dividir els governants, els mitjans de comunicació, l'opinió pública i els intel·lectuals.

- Els governs feixistes (Itàlia i Alemanya)
- El règim filofeixista portuguès d'Oliveira Salazar
- El catolicisme tradicional i el papat

Simpatia envers els rebels.

- L'opinió democràtica i progressista mundial.
- Els partits obrers d'arreu del món.

A favor de la República.
La URSS va donar el seu suport.

- Les democràcies europees com França i Gran Bretanya.

Posició més ambigua per
por a l'extensió del conflicte.

- La República demanà suport militar a França, però Gran Bretanya li va dir de que si ho feia no l'ajudaria davant l'amenaça de Hitler. **POLÍTICA DE CONTENCIÓ** davant Alemanya.
- França impulsà la creació d'un **COMITÉ DE NO-INTERVENCIÓ** (agost de 1936). Amb seu a Londres i format per 27 països. La República no va tenir dret a adquirir armes per a defensar-se.

1.5. L'ajuda exterior.

- Els dos bàndols van rebre ajuda de l'exterior.

INSURRECTES:

1. Tramesa d'armes alemanyes i italianes (avions, tancs, artilleria, fusells, municions).
2. La **LEGIÓ CÒNDOR** va fer servir Espanya com a camp de proves. Es va cobrar la seva ajuda en minerals i altres productes necessaris per Alemanya durant la 2a Guerra Mundial.
3. Itàlia va enviar el **CORPO TRUPPE VOLONTARIE** i també armament.
4. També contingents de voluntaris portuguesos, irlandesos i d'altres nacionalitats.

REPÚBLICA

1. Va comprar armaments i productes energètics allà on va poder.
2. El govern de Largo Caballero va decidir enviar a la Unió Soviètica les reserves d'or del Banc d'Espanya per pagar les armes.
3. A través del **PARTIT COMUNISTA** (PCE) el comissaris militars soviètics van tenir un paper important.
4. Tropes de voluntaris de les **BRIGADES INTERNACIONALS**, més de 60.000 voluntaris d'Europa i d'Amèrica. En la seva articulació van tenir un paper important les organitzacions comunistes internacionals.

Bandera de les Brigades Internacionals.

AJUDA MILITAR ESTRANGERA EN LA GUERRA CIVIL

Itàlia	
Tropes	72 775
Avions	Bombarders, caces i altres: 759
Alemanya	
Tropes	17 000 (aproximadament)
Tancs	120
Peces d'artilleria	600 (aproximadament)
Avions	Bombarders, caces i altres: 597
Unió Soviètica	
Tropes	Entre 2000 i 6000
Tancs	760
Peces d'artilleria	1 555
Avions	Katiusques i altres: 1087

Font: G. Howson: *Armas para España*, 2000.

- A la zona republicana la situació era complexa: una part de les forces d'esquerra volien aconseguir els anhels de revolució social, d'altra banda concentrar tots els esforços per guanyar la guerra.

2.1. El desencadenament de la revolució social.

- Al territori que es mantingué fidel a la República la insurrecció militar va provocar l'extensió d'un **CLIMA REVOLUCIONARI**.
- Per aturar la insurrecció, el govern republicà de José Giral va:

Dissoldre l'exèrcit tradicional i els cossos policials.

Va decretar la creació de batallons de voluntaris (integrar-se en les milícies).

- Al territori republicà, es va crear una **ESTRUCTURA DE PODER POPULAR** vertebrada al voltant dels sindicats i partits d'esquerra. Es van sentir autoritzats a impulsar canvis socials revolucionaris.
- Entre l'estiu i la tardor del 1936, el poder de l'Estat va ser substituït per organismes revolucionaris populars que aplegaven les forces del Front Popular.

**CONSELLS
COMITÈS
JUNTES**

S'ocupaven d'organitzar les columnes de voluntaris per anar al front, de l'ordre públic, de l'economia i de molts altres aspectes de la vida social. Algunes s'unificaren per formar **CONSELLS REVOLUCIONARIS**.

- A **CATALUNYA**, el 20 de juliol, el president Companys va convocar els dirigents de la CNT-FAI: els va oferir la formació d'un **COMITÉ CENTRAL DE MILÍCIAS ANTIFEIXISTES** que agrupés diferents forces polítiques i sindicals.

- Els primers mesos de la guerra es van desencadenar a la zona republicana una **REPRESSIÓ** espontània contra els "facciosos".

- L'Església.
- La burgesia.
- Els propietaris.
- Les classes benestant.

- Presidit per Companys.
- S'ocupà d'organitzar les columnes de voluntaris que van sortir cap al front d'Aragó.
- També controlaven l'ordre públic.

Objecte d'una **PERSECUCIÓ** fora del control del govern:

- Assassinats.
- Detencions il·legals.
- Saqueigs i crema de convents i esglésies.
- **REQUISA de BÉNS.**
- **ASSASSINATS de PRESOS POLÍTICS** de dretes a la presó Model de Barcelona i a Madrid (entre ell José Antonio Primo de Rivera)

2.2. Una economia de guerra: Les Col·lectivitzacions.

- Un dels elements més importants van ser les **COL·LECTIVITZACIONS** d'una gran part de la propietat industrial i agrària.
- En alguns casos els treballadors (**COMITÈS**) estaven al capdavant de les empreses, en d'altres es van apoderar del control i de la direcció de les empreses en règim **d'AUTOGESTIÓ**.
- Un sèrie de **DECRETS**, tant de la **REPÚBLICA** com de la **GENERALITAT**, van donar cobertura legal a les confiscacions d'indústries i de terres.
- A **Catalunya**, l'**11 d'agost de 1936** es crea el **CONSELL D'ECONOMIA** de **CATALUNYA** que dissenyà un pla socialista de reorganització de l'economia, i a l'octubre es promulgà el **DECRET DE COL·LECTIVITZACIONS** que legalitzava el que s'havia fet fins ara.

Al final de la guerra:

- 4500 empreses en mans de comitès obrers.
- 2000 col·lectivitzacions.
- 5000-6000 agrupacions socialitzades.

- Al camp les col·lectivitzacions agràries van tenir poca importància.
- Per tal de:

- mantenir l'activitat productiva;
- aixecar una indústria de guerra;
- atendre necessitats de subsistència de la població.

Mesures:

- Control banca.
- Creació entitats de crèdit públic.
- Regulació dels salaris.
- Municipalització del sòl urbà.

2.3. El govern de Largo Caballero (setembre 1936-maig 1937).

- Una gran part de les forces polítiques van reclamar un poder estatal fort i un pacte antifeixista que:
 1. Controlés les experiències d'autogestió.
 2. Controlés l'autonomia de les columnes de milicians als fronts de guerra.
 3. Posés fi al terror revolucionari.
- El 5 de setembre de 1936, **LARGO CABALLERO** (socialista): forma govern amb republicans, socialistes i comunistes.

Dos mesos més tard: quatre **MINISTRES ANARCOSINDICALISTES**, entre ells una dona **Frederica Montseny**.

- Largo Caballero volia **crear una gran ALIANÇA ENTRE LES FORCES REPUBLICANES, BURGESES I OBRERES** per: guanyar la guerra gràcies a la reorganització de l'Estat, la militarització de les milícies i la formació de l'Estat Popular.

- A **CATALUNYA** es va dissoldre el Comitè de Milícies Antifeixistes, i es forma un **GOVERN D'UNITAT** presidit per **JOSEP TARRADELLES** (26 de setembre).

Acció Catalana Republicana
POUM
PSUC
ERC
CNT

1. Els comitès locals van ser substituïts per nous ajuntaments.
2. Es van centralitzar els serveis policials: Junta de Seguretat Interior.
3. Es reconstruí l'aparell judicial.
4. Militarització de les milícies. Creació de l' **EXÈRCIT POPULAR DE CATALUNYA**.
5. La Generalitat va ampliar la intervenció en l'economia, per controlar les col·lectivitzacions.

2.4. El tombant dels Fets de Maig del 1937.

- A la primavera del 1937 els fracassos militars van revifar l'**ENFRONTAMENT ENTRE LES FORCES REPUBLICANES** sobre com s'havia d'encarar el procés revolucionari i la guerra.
- Dos sectors:

REPUBLICANS COMUNISTES UNA PART SOCIALISTA

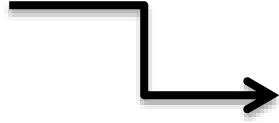
Partidaris de:

1. Posar ordre a la reraguarda;
2. Organitzar exèrcit potent;
3. Controlar col·lectivitzacions;
4. Reforçar vincles classes mitjanes.
5. Reconstruir un Estat fort i centrat en l'esforç bèl·lic.

ANARQUISTES POUM

1. No volia integrar les seves milícies en l'exèrcit regular.
2. Esforç per guanyar la guerra. Calia aprofundir en l'obra col·lectivitzadora i consolidar les transformacions revolucionàries.

▪ EL 3 DE MAIG DEL 1937:

- Les tensions esclaten violentament a BARCELONA quan forces de la Generalitat procedeixen a desallotjar els anarquistes de la Telefònica.
- Es produeix un enfrontament d'alguns militants de la CNT i del POUM amb PSUC, ERC i UGT (aquests donaven suport a la Generalitat).
- S'estèn arreu de la ciutat. Formació de barricades durant gairebé més d'una setmana. Balanç: més de 200 morts; derrota dels anarquistes més radicals i del POUM i una profunda crisi de govern.

▪ AQUESTS FETS posaren en evidència **dos grans problemes**:

1. Les tensions entre les forces antifeixistes per la direcció política i militar de la guerra i del procés revolucionari.
2. Les diferències entre el govern republicà i l'autonòmic per les reticències dels primers sobre la capacitat dels segons de governar i dirigir la guerra. Acusació de que CATALUNYA no col·laborava prou en l'esforç bèl·lic de la República.

2.5. El govern de Negrín (maig 1937-març 1939).

- Els fets de maig van fer perdre influència als anarquistes i enforteixen posicions dels comunistes.

Aquests van exigir que el POUM fos il·legalitzat i que els líders fossin detinguts.

- El govern de Largo Caballero tenia en contra els comunistes, socialistes i republicans d'esquerra que van fer servir la negativa d'aquest d'il·legalitzar el POUM per forçar una crisi.
- Manuel Azaña va encarregar la formació d'un nou govern al socialista **JUAN NEGRÍN**.
- El **POUM** fou declarat il·legal, i militants detinguts. **ANDREU NIN** fou tret de la presó i assassinat.

- El govern de **NEGRÍN** va posar èmfasi en una ferma **CENTRALITZACIÓ POLÍTICA i MILITAR** per assolir guanyar la guerra.

Es va reforçar el poder central.

Es va unificar la direcció bèl·lica.

Es van integrar totes les milícies en l'Exèrcit.

Es va establir un control sobre la producció industrial i agrària.

També es va dissoldre el Consell de Defensa d'Aragó, dominat pels anarquistes.

- Al mes de juny es forma un **NOU CONSELL EXECUTIU DE LA GENERALITAT** de Catalunya, presidit per Companys i fonamentat en una aliança entre ERC i PSUC sense participació CNT.
- Les relacions amb Negrín van ser tenses.
- El novembre de 1937, **ES TRASLLADA EL GOVERN** de València a Barcelona. Per què?
 1. Per la necessitat de controlar els recursos econòmics i militars d'una de les zones més riques i poblades.
 2. El govern republicà assumí: l'ordre públic, la gestió de proveïments, el comerç exterior, l'administració de justícia i la indústria de guerra. Va deixar de banda l'administració autonòmica, el que provocà les friccions constants.

- El 1938 la situació al territori republicà era molt difícil. No hi havia aliments, revessos militars continus i cansament de la guerra.
- El cap de govern **VA PROPOSAR UNA SORTIDA NEGOCIADA A LA GUERRA**. Al maig es publiquen el **PROGRAMA** dels **TRETZE PUNTS**.

1. Garantir la independència d'Espanya.
2. Expulsió de totes les tropes estrangeres d'Espanya.
3. Garantia d'una República democràtica amb un govern de plena autoritat.
4. Referèndum per determinar la forma jurídica i social que havia de tenir Espanya.
5. Llibertat de les regions sense perjudici de la unitat d'Espanya.
6. Llibertat de consciència dels ciutadans garantida per l'Estat.
7. Garantia de la propietat legítima i de l'activitat productiva.
8. Garantia de democràcia per als pagesos i liquidació de la propietat "feudal".
9. Legislació social que garanteixi els drets dels treballadors.
10. Millora cultural, física i moral de la raça.
11. Exèrcit al servei de la Nació, lliure de tendències i d'influències dels partits.
12. Renúncia a la guerra com a instrument de política nacional.
13. Àmplia amnistia per a tots els espanyols que vulguin reconstruir i engrandir Espanya .

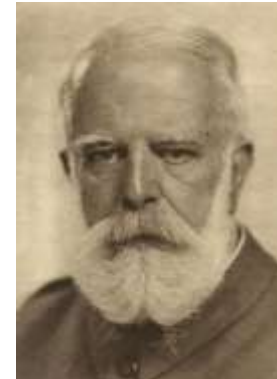
- Aquests punts proposaven les condicions per al cessament de la lluita armada. **FRANCO rebutjà aquest programa.**
- Negrín també era partidari de que la República resistís. Tenia esperança que la situació internacional precipitaria Europa cap a la guerra.
- El setembre de 1938, es signa **l'ACORD DE MUNIC.**

Gran Bretanya i França reconeixien l'ocupació dels Sudets duta a terme per Hitler i claudicaven.
- Aquests fets van ser un cop fort a la República.
- Negrín, amb el suport només dels comunistes, insistia en la necessitat de la **RESISTÈNCIA MILITAR.**
- La **PÈRDUA DE CATALUNYA** entre gener-febrer del 1939 va suposar l'exili del govern de la República i de Catalunya i del País Basc i també per als dirigents polítics i sindicals, intel·lectuals, etc.
- A finals de febrer Gran Bretanya i França reconeixen el govern de Franco.
- A primers de març, Manuel Azaña, presenta a París la seva dimissió.

- Els grups polítics i socials que havien donat suport a la insurrecció militar no tenien un projecte en comú.
- L'exèrcit va ser la columna vertebral del nou règim, encarregat d'organitzar el nou Estat.

3.1. Franco, Caudillo d'Espanya.

- El 20 de juliol de 1936, la mort del general Sanjurjo, que era considerat el cap del moviment colpista, i el fet que el fracàs de la insurrecció fos l'inici de la guerra va plantejar un problema de lideratge.
- El 24 de juliol es crea a Burgos la **JUNTA DE DEFENSA NACIONAL**, formada per militars: Mola, Franco i Queipo de Llano i presidida per Miguel Cabanellas (que era el general més antic).

- Què feia?

- No atribucions militars.
- Governava el territori ocupat.
- Va prohibir l'activitat de tots els partits polítics.
- Va suspendre la Constitució.
- Va paraitzar la reforma agrària.

- Els primers mesos el general **FRANCISCO FRANCO** va anar guanyant partidaris i va consolidar el seu lideratge.
- Hitler i Mussolini el van reconèixer com a interlocutor per negociar el suport a la insurrecció.
- El 30 de setembre el triaren com a cap de l'Alzamiento.
- L'1 d'octubre del 1936, es publicà el decret que el nomenava **CAP DE L'ESTAT I GENERALÍSSIM DELS EXÈRCITS** espanyols.
- La Junta de Defensa és substituïda per una Junta Tècnica, amb seu a Valladolid i Burgos.
- A partir de l'octubre del 1936, el comandament militar i administratiu únic i indiscutit però cap cohesió política.
- Franco va allargar la guerra per consolidar el seu lideratge.
- Abril 1937, Franco dona a conèixer el **DECRET D'UNIFICACIÓ**, unia falangistes i carlins en un partit únic:

**FALANGE ESPAÑOLA TRADICIONALISTA Y DE LAS JUNTAS DE
OFENSIVA NACIONAL SINDICALISTA**
(totes les forces polítiques que donaven suport a la
insurrecció).

- Franco= Jefe Nacional.
- Uniforme: camisa blava de la Falange, boina vermella dels carlins i salutació feixista.

- El procés d'institucionalització del nou Estat franquista culminà el gener del 1938, amb la formació del **PRIMER GOVERN** de la zona nacional.

1. El nou Estat s'inspirava en el feixisme.
2. Model social basat en el conservadorisme.
3. Va abolir la legislació republicana en matèria econòmica, social i laboral.
4. S'establí la pena de mort.
5. Es suprimí la llibertat religiosa i de premsa.
6. Es suprimiren els estatuts d'autonomia de **CATALUNYA** (abril 1938) i del **PAÍS BASC**.
7. El mes de març de 1938, s'aprova una llei: **FUERO DEL TRABAJO**. Inspirada en el feixisme italià, sindicat únic: empresaris i treballadors; es prohibiren les vagues i les reivindicacions obreres.
8. Es donava un tracte privilegiat a l' **ESGLÉSIA CATÒLICA**, al juliol del 1937 es va fer pública una pastoral col·lectiva dels bisbes per donar suport als insurrectes.
 - Estat confessional.
 - Derogació lleis: matrimoni civil i divorci.
 - Va establir el culte religiós en l'ensenyament i en l'exèrcit.
 - Va instituir una retribució estatal al clero,

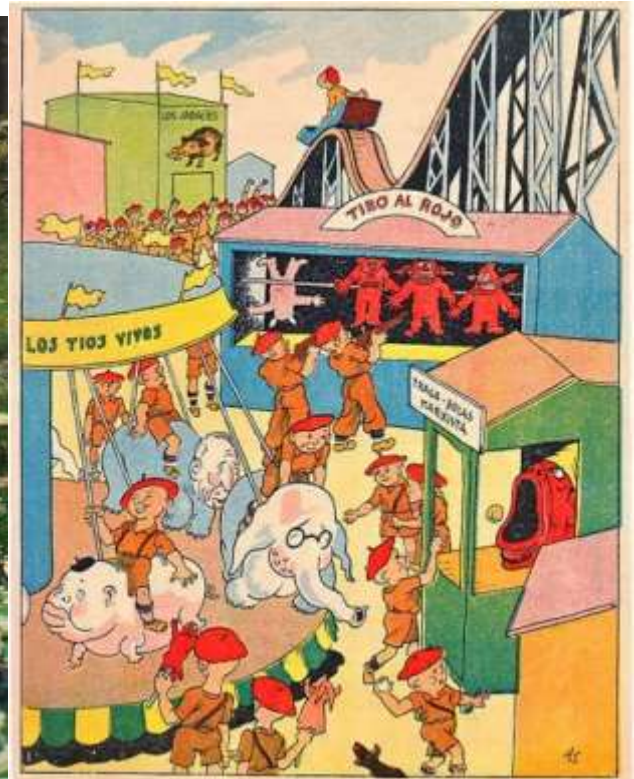
3.2. Una repressió sistemàtica.

- La construcció de l'Estat franquista va anar acompanyada d'una **VIOLÈNCIA EXTREMA**. Va comportar l'eliminació dels vençuts en els territoris ocupats militarment per les forces rebels.
- Moltes persones importants van ser assassinades pel que signaven com a símbols de la República, com Federico García Lorca.

- El govern de Franco va fer executar tots els polítics del bàndol republicà i els militars contraris a la insurrecció.

- La repressió va tenir un caràcter sistemàtic, planificat, portada a terme per l'exèrcit, per militants de la Falange i per les autoritats polítiques, amb un clar **CLIMA DE TERROR**.

Federico García Lorca

La versión franquista del asesinato de Federico García Lorca

El poeta Federico García Lorca fue asesinado junto a otra persona, tras confesar. Es la versión que, casi 30 años después del crimen recoge un informe redactado en 1965 por la Jefatura Superior de Policía de Granada. El documento, que publica la Cadena SER, define a Lorca como "socialista" y "masón", y le tilda de "prácticas de homosexualismo"

Informació publicada a la
Cadena Ser 22-4-15

Llevada a efecto la detención de FEDERICO GARCIA LORCA en el expresado domicilio, se le condujo a los calabozos del Gobierno Civil de esta provincia y seguidamente se interesaron por él, pretendiendo su libertad, el entonces Jefe Local de Falange José Díaz Fila, los referidos hermanos Rosales Camacho, el Jefe de Milicias de Falange Conilio Cirre Jiménez y otros antiguos falangistas, quienes se entrevistaron con don Miguel Valdés Guzmán, Comandante de Intervenciones Militares que a la sazón era el Gobernador Civil de la provincia y, aunque no consiguieron la libertad, obtuvieron la impresión de que ya no corría peligro la vida de FEDERICO GARCIA LORCA.

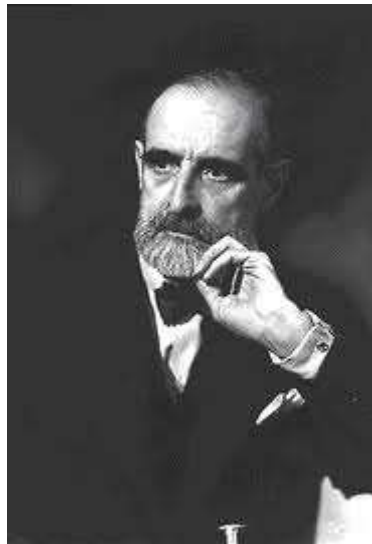
A partir de ese momento, los datos que pudieron adquirirse son muy confusos y solo se ha podido precisar que dicho detenido fue sacado del Gobierno Civil por fuerzas dependientes del mismo y conducido en un coche al término de VIZNAR (Granada) y en las inmediaciones del lugar conocido por "Puerto Grande", en unión de otro detenido cuyas circunstancias personales se desconocen.

Se pasó por las armas, después de haber confesado, según se tiene entendido; siendo enterrado en aquel paraje, muy a flor de tierra, en un barranco situado a unos dos kilómetros a la derecha de dicho "Puerto Grande", en un lugar que se hace muy difícil de localizar.

Se significa que FEDERICO GARCIA LORCA estaba tildado de prácticas de homosexualismo, aberración que llegó a ser "vox populi", pero lo cierto es que no hay antecedentes de ningún caso concreto en tal sentido.

3.3. Els catalans de Burgos.

- La guerra fou també **UNA GUERRA CIVIL CATALANA**. Van ser pocs els que es van incorporar als insurrectes i més van lluitar a favor de la República.
- Entre 50.000 i 60.000 catalans van poder fugir a la zona nacional, 1/3 part es va afiliar a les milícies falangistes.
- Així, als carlins, falangistes i als membres de la CEDA, que havien donat suport a la insurrecció, s'hi afegiren els qui fugien de la zona republicana a causa de la persecució que es va produir a l'inici de la revolució social.
- Van ser catòlics, conservadors i persones procedents del catalanisme de dretes. La personalitat més significativa va ser **FRANCESC CAMBÓ**.

L'esclat de la Guerra

- 17 de juliol – Aixecament militar de l'exèrcit al Marroc
- 18 de juliol – Extensió de la rebel·lió militar a moltes guarnicions de la Península
- 19 de juliol – Derrota dels insurrectes a Barcelona. Rendició del general Goded.

DIVISIÓ D'ESPANYA DESPRÉS DE LA INSURRECCIÓ (JULIOL 1936)

4.1. La lluita per Madrid (juliol 1936-març 1937).

La Batalla de Madrid

Juliol del 36 – Març del 37

Agost de 1936 – les tropes del Marroc passen per l'Estret de Gibraltar a les costes de Cadis amb l'ajut logístic d'Itàlia. Ocupació de Badajoz (unificació zona nacional)

→ Setembre del 36 - Avanç sobre Madrid. Ocupació de Toledo. Campanya de Mola sobre Guipúscoa (ocupació d'Irun i de Sant Sebastià).

→ Marxa de les milícies cap a Saragossa per donar oxigen a Madrid.

→ Novembre del 36 - Fracàs en l'intent d'ocupació de Madrid, defensada per les milícies i les **Brigades Internacionals** (NO PASARÁN). El govern republicà s'instal·la a València.

→ Intent d'aïllar Madrid:

* Febrer del 37 – Batalla del Jarama. Màlaga cau en mans nacionals.

* Març del 37 – Batalla de Guadalajara – Derrota dels italians

4.2. L'ocupació del nord (abril-octubre del 1937).

La Batalla del Nord

Abril del 37 – Març del 38

Es forma l' Exèrcit Popular de la República

SITUACIÓ DELS FRONTS (DESEMBRE DEL 1937)

- Abril del 37 – Bombardeig alemany sobre Guernika (dia 26) i altres poblacions de Biscaia.
- Maig del 37 – FETS DEL MAIG A BARCELONA
- Juny del 37 – Ocupació de Bilbao
- Estiu del 37 – Contraofensiva republicana com intent de distreure la pressió al front del nord: batalles de Brunete (Madrid) i de Belchite (Aragó).
- Agost del 37 – Ocupació de Santander
- Octubre del 37 – Campanya sobre Astúries. Caiguda de Gijón.
- Novembre del 37 – Trasllat de la capital des de València a Barcelona.
- Desembre del 37 – febrer del 38 – Batalla de Terol. Els republicans recuperen la ciutat de Terol, però aquesta tornà a caure en mans franquistes el mes de febrer del 38.

Títol: Guernika

Autor: Pablo Picasso (1881-1973)

Cronologia: 1937

Estil: cubisme, expressionisme, surrealisme

Técnica: oli

Suport: tela: 3,51 x 7.82 m

Localització original: Pavelló Español de l'Exposició Internacional de París de l'any 1937.

Localización actual: Museo Nacional centro de Arte reina Sofía.

BELCHITE

4.3. L'arribada a la Mediterrània (novembre 1937-1938).

4.4. L'ocupació de Catalunya (juliol 1938-febrer 1939)

La Batalla de Catalunya

Març del 38 – Febrer del 39

SITUACIÓ DELS FRONTS (JULIOL DEL 1938)

- Març del 38 – Inici de la campanya d'Aragó de l'exèrcit franquista, baixant l'Ebre cap a Catalunya.
- 3 d'abril – Ocupació de Lleida i Gandesa
- Finals d'abril – l'Exèrcit de Franco arriba a la Mediterrània per Vinaròs, partint en dos el territori republicà i aïllant Catalunya de la resta del territori de la República.
- Maig de 1938 – Programa del Tretze Punts de Negrín, rebutjat per Franco.
- juliol – Novembre del 38 – Batalla de l'Ebre – Última gran ofensiva republicana amb l'intent d'aturar l'avenç feixista.
- 29 de setembre de 1938 – Pacte de Munic entre Hitler i França i el Regne Unit, que esvaeix les esperances d'ajut de les democràcies a la República Espanyola.
- Desembre del 38 – Inici de la campanya de Catalunya i ocupació del territori català: 15 de gener del 39, Tarragona. 26 de gener, Barcelona. 11 de febrer, frontera amb França.
- Gener – febrer del 39 – Exili massiu de gairebé 500.000 persones que creuen la frontera francesa.

LA VANGUARDIA

BARCELONA
Año LV. - Número 22.575

FUNDADORES: D. CARLOS Y D. BARTOLOMÉ GONG
Oficina: Pelayo, 28 - Teléfono 14135

Vuena 27 de mayo de 1939

Diario al servicio de España y del Generalísimo Franco

Barcelona para la España invicta de Franco

En este momento histórico LA VANGUARDIA dice: "¡Presente!"

LA VANGUARDIA reanuda hoy su publicación recuperando el ritmo perdido hace dos años y medio. La grandeza histórica del momento en que vivimos no es clima propicio a exaltaciones desmesuradas. El glorioso Ejército liberador del

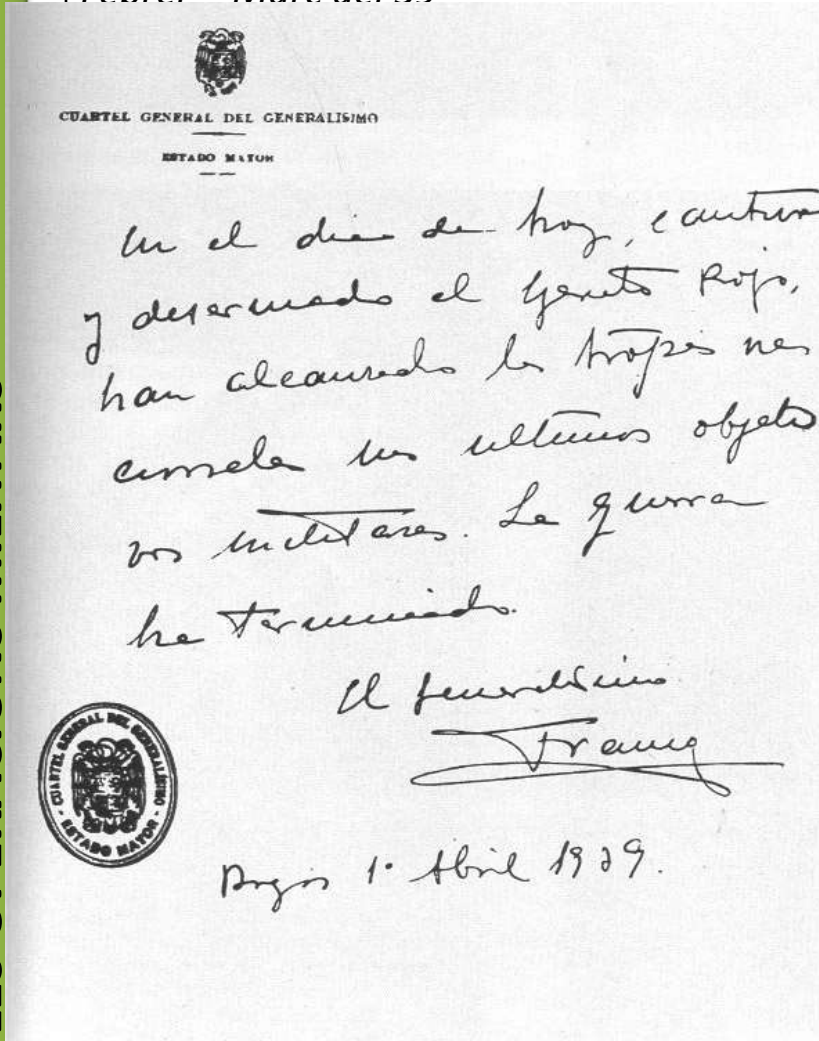
BATALLA DE L'EBRE (JULIOL-NOV. 1938)

4.5. La fi de la guerra (febrer-abril del 1939).

El final de la guerra

Febrer – Marc del 39

- Febrer de 1939 – Manteniment de la política de Negrin de la resistència a ultrança.
- Març de 1939 – França i el Regne Unit reconeixen el govern del general Franco.
- Març del 39 – Cop d'Estat del coronel Casado a Madrid.
- 29 de març – Ocupació de Madrid
- 30 de març – Ocupació de València i Alacant.
- 1 d'abril – FINAL DE LA GUERRA.

**EN EL DIA DE HOY, CAUTIVO Y
DESARMADO EL EJÉRCITO ROJO, HAN
ALCANZADO LAS TROPAS NACIONALES
SUS ÚLTIMOS OBJETIVOS MILITARES.
LA GUERRA HA TERMINADO.**

5.1. Mort, carestia i destrucció

- La guerra va comportar misèria i mort per als dos bàndols.
- A les baixes en els combats, víctimes de la repressió més la **MANCANÇA D'ALIMENTS** va donar molts problemes a la zona republicana.
- Els primers símptomes d'escassetat van ser entre setembre i octubre del 1936: blat, carn i carbó.
- En els primers mesos del 1937 va començar a escassejar el pa. Al març s'inicia el racionament dels queviures.
- La **DESNUTRICIÓ** va provocar malalties i fins i tot morts.
- Es produí una forta reducció de la producció industrial a causa de:
 - 1. Dificultats per proveir-se de matèries primeres, combustible i maquinària.
 - 2. Mobilització de la població masculina per anar al front.
- La **POBLACIÓ FEMENINA** es va incorporar al món laboral.
- Els esforços de la indústria es van adreçar a la fabricació d'armament i de productes per a l'avituellament militar.
- La guerra va suposar la destrucció de part de les infraestructures i comunicacions.

- Els **BOMBARDEIGS** sobre pobles i ciutats van afectar durament la població civil.

- Govern republicà no efectius aeris importants.
- Bàndol franquista: avions i cuirassats alemanys i italians.
- Utilitzats com a instrument de terror.

BARCELONA va ser bombardejada per primera vegada el 13 de febrer del 1937. Va ser atacada 384 vegades. Construcció de més de **1000 REFUGIS SUBTERRANIS**.

5.2. La població desplaçada: refugiats i exiliats.

- La població civil d'ambdós bàndols va fugir del territori en què es trobaven.
- El traspàs de població va ser d'una zona a l'altra.
- A finals del 1938, hi havia a Catalunya, **UN MILIÓ DE REFUGIATS**.
- Els problemes d'alimentació, allotjament, escolarització, sanitat, higiene, etc. Van suposar una tasca organitzativa per tal d'acollir i atendre una població formada majoritàriament per dones, nens i ancians.
- Prop de 13.000 nens i nenes, embarcats amb destinació a països europeus i americans i a la Unió Soviètica.
- Cap al final de la guerra, persones de tota Espanya i milers de soldats en retirada es van concentrar a Catalunya per passar la frontera francesa.
- Entre el 27 de gener i el 3 de febrer del 1939, mig milió d'espanyols van entrar a França. Alguns van ser reclosos en **CAMPS DE CONCENTRACIÓ** improvisats a les platges properes a Argelers i Sant Cebrià.

Júlia López Valera (Institut Banús)

INICI DE LA GUERRA CIVIL

- Cop militar
 - 17 de juliol, Canàries i el Marroc; 18 de juliol, Península
 - Protagonitzat per gran part de l'exèrcit amb el suport de la dreta autoritària
 - Resposta dels governs de la República i de la Generalitat. Participació d'organitzacions obreres a favor de la República
 - Fracàs del cop militar
 - Divisió d'Espanya en dues zones: republicana i insurrecta. Inici de la Guerra Civil
- Repercussió internacional
 - Presa de posició de l'opinió pública mundial
 - Suport als insurrectes: l'Alemanya nazi i la Itàlia feixista
 - Política de no-intervenció de les democràcies
 - Suport a la República
 - Brigades Internacionals
 - La Unió Soviètica

ZONA REPUBLICANA

- Revolució social
 - Col·lectivitzacions
 - Persecució ideològica de les dretes i de l'Església
 - Formació de comitès i milícies populars
 - A Catalunya
 - Comitè Central de Milícies Antifeixistes (Lluís Companys)
 - Consell d'Economia de Catalunya i Decret de col·lectivitzacions
- Govers d'unitat (setembre 1936-maig 1937)
 - Participació d'anarquistes, republicans, socialistes i comunistes
 - Creació de l'Exèrcit Popular i esforç bèl·lic
 - Enfrontaments dels anarquistes i el POUM amb els republicans i els comunistes (fets de Maig, 1937)
 - Crisi de govern
 - - A Catalunya: govern d'unitat (Tarradellas)
 - A Espanya: govern de Largo Caballero
- Govern Negrín (maig 1937-març 1939)
 - Persecució del POUM i augment del poder dels comunistes
 - Esforç bèl·lic (Programa dels Tretze Punts)
 - Dificultats internacionals (Acord de Munic) i derrotes militars
 - Concentració del poder en el govern central
 - Trasllat a Barcelona del Govern de la República
 - Eliminació de competències de la Generalitat

ZONA SUBLEVADA

- Construcció d'un Estat totalitari
 - Junta de Defensa Nacional
 - Franco, cap de l'Estat (Govern de Burgos)
- Repressió institucionalitzada: persecució ideològica
 - Decret d'unificació
 - Primera legislació: Estat confessional i supressió de les reformes de la República

FASES MILITARS

- Batalles per Madrid i front d'Aragó (juliol 1936-març 1937)
- Batalla del nord (abril-octubre 1937)
- Ofensives de Terol i arribada al Mediterrani (desembre 1937-abril 1938)
- Batalla de l'Ebre i ocupació de Catalunya (juliol 1938-febrer 1939)
- Fi de la guerra (abril 1939)

EFFECTES EN LA POBLACIÓ

- Fam, misèria, mortalitat
- Bombardeigs i destrucció
- Refugiats i exiliats republicans